

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА РИНКУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ

ANALYSIS OF CURRENT TRENDS ON THE MARKET OF EMPLOYMENT IN UKRAINE

В статті розглянуто сучасний стан ринку праці в Україні. Визначено основні ознаки розвитку ринку праці. Проаналізовано стан працевлаштування населення в розрізі освітньо-професійного рівня та здобутої професії. Встановлено, що в Україні спостерігалось скорочення потреби роботодавців у працівниках усіх професійних груп (крім технічних службовців та робітників найпростіших професій), а найбільше - у професіоналах законодавцях, вищих державних службовцях, керівниках, менеджерах. Обґрунтовано, що на ринку праці спостерігається структурна диспропорція між попитом на робочу силу та її пропозицією, що обмежує як можливості працевлаштування безробітних, так і задоволення потреб роботодавців у працівниках. Визначено, що державна служба зайнятості також бере участь у реалізації заходів, спрямованих на: запобігання масовому вивільненню працівників; профілактику настання страхового випадку; сприяння мобільності робочої сили та зайнятості населення в регіонах з найвищими показниками безробіття, монофункціональних містах та населених пунктах, залежних від містоутворюючих підприємств.

Ключові слова: працевлаштування, ринок праці, конкурентоспроможність, соціальна політика, диспропорції.

В статье рассмотрено современное состояние рынка труда в Украине. Определены основные признаки развития рынка труда. Проанализировано состояние трудоустройства населения в разрезе образовательно-профессионального уровня и полученной профессии. Установлено, что в Украине наблюдалось сокращение потребности работодателей в работниках всех профессиональных групп (кроме технических служащих и рабочих простейших профессий), а больше всего - в профессионалах законодателях, высших государственных служащих, руководителях, менеджерах. Обосновано, что на рынке труда наблюдается структурная диспропорция между спросом

на рабочую силу и ее предложением, ограничивает как возможности трудоустройства безработных, так и удовлетворения потребностей работодателей в работниках. Определено, что государственная служба занятости также участвует в реализации мероприятий, направленных на: предотвращение массовому высвобождению работников; профилактику наступления страхового случая; содействие мобильности рабочей силы и занятости населения в регионах с высокими показателями безработицы, монофункциональных городах и населенных пунктах, зависимых от градообразующих предприятий.

Ключевые слова: трудоустройство, рынок труда, конкурентоспособность, социальная политика, диспропорции.

The article looks at the current state of the labor market in Ukraine. The basic signs of labor market development are determined. The state of employment of the population in the context of the educational-professional level and the acquired profession is analyzed. It has been established that in Ukraine there was a reduction of the needs of employers in workers of all professional groups (except for technical employees and workers of the simplest professions), and most of all - by professionals of legislators, senior civil servants, managers, managers. It is substantiated that on the labor market there is a structural imbalance between demand for labor force and its supply, which limits both the possibilities of employment of the unemployed and the satisfaction of the needs of employers in workers. It was determined that the State Employment Service also participates in the implementation of measures aimed at: preventing the massive release of employees; prevention of an insured event; promotion of labor mobility and employment in the regions with the highest unemployment rates, monofunctional cities and settlements dependent on city-based enterprises.

Key words: employment, labor market, business competitiveness, social policy, disproportion.

УДК 334.02

Мох Мохамад Аль Джавад

аспірант кафедри економічного аналізу та обліку

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Постановка проблеми. Глобалізація процес всесвітньої економічної, політичної і культурної інтеграції, основними характеристиками якого є світове поширення ринкової економіки, світовий поділ праці, загальносвітова міграція грошових, людських і виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних і технологічних процесів, а також зближення культур різних країн. В Україні ці процеси мають вплив на формування попиту та пропозиції на ринку праці. Визначають напрям попиту на кількість. Якість та професійно-кваліфікаційний склад пошукачів роботи. Саме глобалізаційний фактор призведе до стрімкого підвищення потреби у професійному навчанні, перекваліфікації персоналу, що вивільнюється,

підвищиться вимоги до оперативного інформаційного та організаційного забезпечення процесів пошуку роботи, росту обсягів витрат з державного та місцевого бюджетів, фондів соціального страхування при можливому одночасному зменшенні обсягів надходжень та скороченні зайнятості не конкурентоспроможних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських дослідників проблемою працевлаштування займалися такі науковці, як С.І. Бандура, В.С. Васильченко, О.В. Волкова, І.Ф. Гнибіденко, О.А. Грішнова, М.І. Долішній, К.В. Зайцева, С.П. Калініна, Ю.М. Краснов, О.В. Крушельницька, О.О. Кучинська, Е.М. Лібанова, О.Ю. Лебединська, М.М. Матюха,

В.М. Новікова, В.В. Онікієнко, Г.В. Осовська, В.М. Петюха, І.Л.Петрова, В.А. Скуратівський, В.П. Троцинський та інші. Проте, не вирішеними залишаються деякі аспекти в частині аналізу та оцінки сучасних тенденцій на ринку праці.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних напрямів державного регулювання працевлаштування в зарубіжних країнах з метою впровадження організаційно-економічних заходів щодо використання зарубіжного досвіду регулювання працевлаштування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні тенденції на ринку праці характеризуються диспропорціями попиту та пропозиції робочої сили за освітньо-кваліфікаційними напрямками. Так, безробітних з вищою освітою – 6,3 відсотка, а з початковою і середньою освітою – 9,8 [1]. Скорочення зайнятості в період структурної перебудови економіки збільшує навантаження на бюджет урядів. Дані Держкомстату України, які свідчать, що найбільшим залишається попит роботодавців на кваліфікованих робітників з інструментом (19,8% від загальної кількості заявлених вакансій на кінець червня 2016р.), а найменшим – на кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (1,8%) і технічних службовців (4,4%) (рис. 1).

Упродовж I півріччя 2016р. спостерігалось скорочення потреби роботодавців у працівниках усіх професійних груп (крім технічних службовців та робітників найпростіших професій), а найбільше –

у професіоналах (на 20,8%) і законодавцях, вищих державних службовцях, керівниках, менеджерах (управителях) (на 14,5%). Дані таблиці свідчать про структурна диспропорція між попитом на робочу силу та її пропозицією, що обмежує як можливості працевлаштування безробітних, так і задоволення потреб роботодавців у працівниках.

Навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць (вакантних посад) у цілому по країні зменшилося зі 102 осіб на кінець червня 2015р. до 95 осіб на кінець червня 2016р.

Починаючи з другого півріччя 2015 р. ринок праці демонструє стабільний приріст вакансій у більшості галузей: кількість вакансій за період червня 2015-2016р.р. зросла більш ніж на третину. Середній термін пошуку вакансій становить близько півроку [5].

Кількість вакансій становила в січні-жовтні 2016 р. становила 807,3 тисяч, з яких було зареєстровано з початку року 781,3 тисячу. У порівнянні з відповідним періодом минулого року кількість зареєстрованих вакансій збільшилася на 37 тисяч. При цьому, рівень укомплектування вакансій у цілому по країні зріс з 80% до 82%. Кількість вакансій у базі даних державної служби зайнятості на початок листопада 2016 року становила 57,1 тис. одиниць, що на 17 тис. одиниць більше, ніж на 1 листопада 2015 року. На 1 вільне робоче місце претендувало 6 безробітних (на 1 листопада 2015 р. – 10 безробітних). У загальній кількості вакансій кожна четверта вакансія надійшла від підприємств пере-

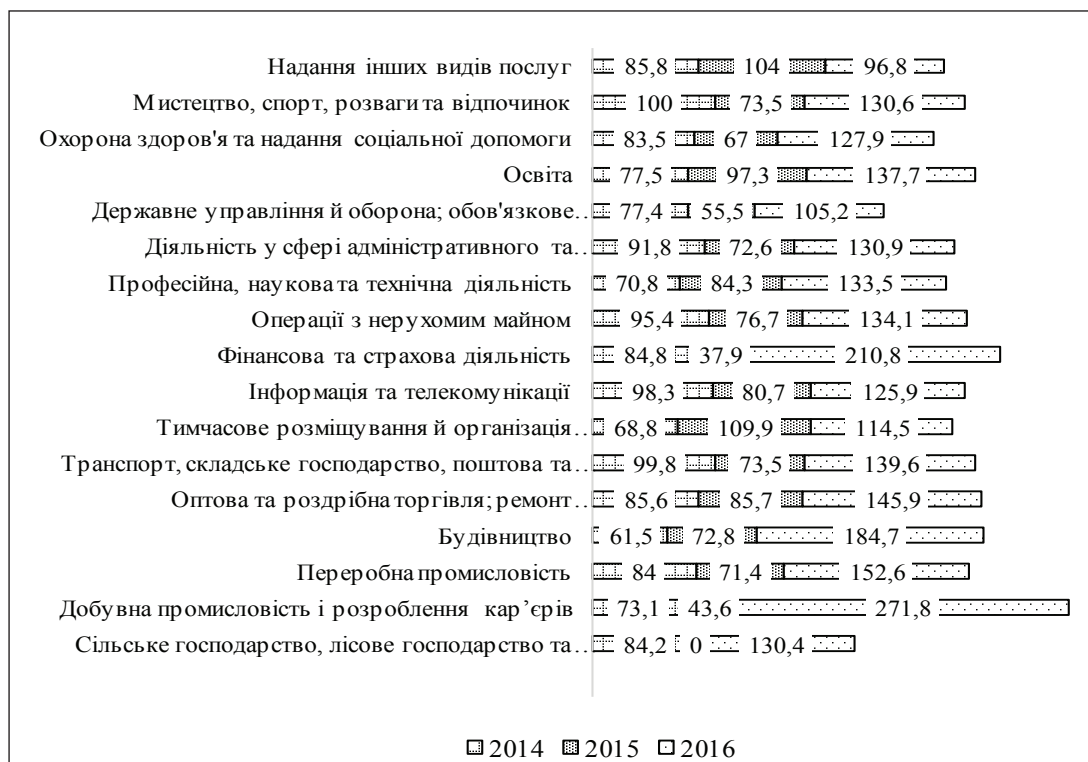

Рис. 1. Динаміка кількості вакансій за видами економічної діяльності за 2014-2016 рр.

робної та добувної промисловості, 16% – оптової та роздрібною торгівлі. Серед професійних груп найбільша кількість вакансій – для кваліфікованих робітників з інструментом (21%), робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин [2].

Це визвало зниження активності пошукачів, тобто масові скорочення лишилися позаду й на ринку немає великого напливу безробітних. За даними опитування роботодавців, у 2016 р. скорочення відбулися не більше ніж у 8% компаній. 29% компаній (в два рази більше ніж у 2015 р.) змогли дозволити собі розширення бізнесу за всіма напрямками. Це: ІТ – компанії, консалтингові компанії, що надають послуги для бізнесу, деякі банки й деякі виробничі холдинги (рис. 2-3).

Ще однією тенденцією є підвищення вимог до пошукачів без збільшення зарплатних пропозицій. Плануючи стратегію розвитку на 2016 р., більшість роботодавців говорили, що мають намір зосередитися на більш уважному підході до оцінки ефективності персоналу й роботі з мотивацією співробітників, впровадженні антикризових програм і більш активній роботі з молодими спеціалістами. Кожен сьомий роботодавець відмічає незначне зростання по галузі й практично кожен десятий заявив про помітні позитивні зміни в розвитку галузі. Оцінюючи роботу своєї компанії, понад чверть роботодавців заявили, що успішно подолали труднощі, з якими зіштовхнулися на початку року. П'ята частина спостерігали стабільну роботу компанії. І майже такий самий відсоток опитаних відмітили активний розвиток компанії [10].

Як видно з наведених даних працевлаштування зареєстрованих безробітних у 2017 році, у порівнянні з попередніми роками збільшується (рис. 3).

Так, збільшення кількості працевлаштованих громадян у 2017 році більше у порівнянні із 2016 роком на 5%. Збільшення відбулося у сферах промисловості, сільського господарства, торгівлі. Зменшення відбулося у сфері державної служби.

В Україні зостається невирішеною проблема створення нових робочих місць. Згідно наказу МСПУ № 611 від 23.09.2013 «Про затвердження Методики моніторингу створення нових робочих місць» визначається порядок розрахунку, збору та узагальнення показників, що характеризують чисельність осіб, прийнятих на роботу на створені нові робочі місця, та чисельність осіб, звільнених внаслідок змін в організації виробництва і праці, у розрізі адміністративно-територіальних одиниць і за видами економічної діяльності [3].

Заходами зі сприяння створенню нових робочих місць є: компенсація фактичних витрат у розмірі 50% суми нарахованого єдиного внеску; сприяння зайнятості населення під час реалізації державних цільових програм та інфраструктурних проектів; компенсація фактичних витрат у розмірі єдиного внеску при працевлаштуванні громадян, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці, та громадян, які працевлаштовуються суб'єктами малого підприємництва (на нові робочі місця).

Державна служба зайнятості також бере участь у реалізації заходів, спрямованих на: запобігання масовому вивільненню працівників; профілактику настання страхового випадку; сприяння мобільності робочої сили та зайнятості населення в

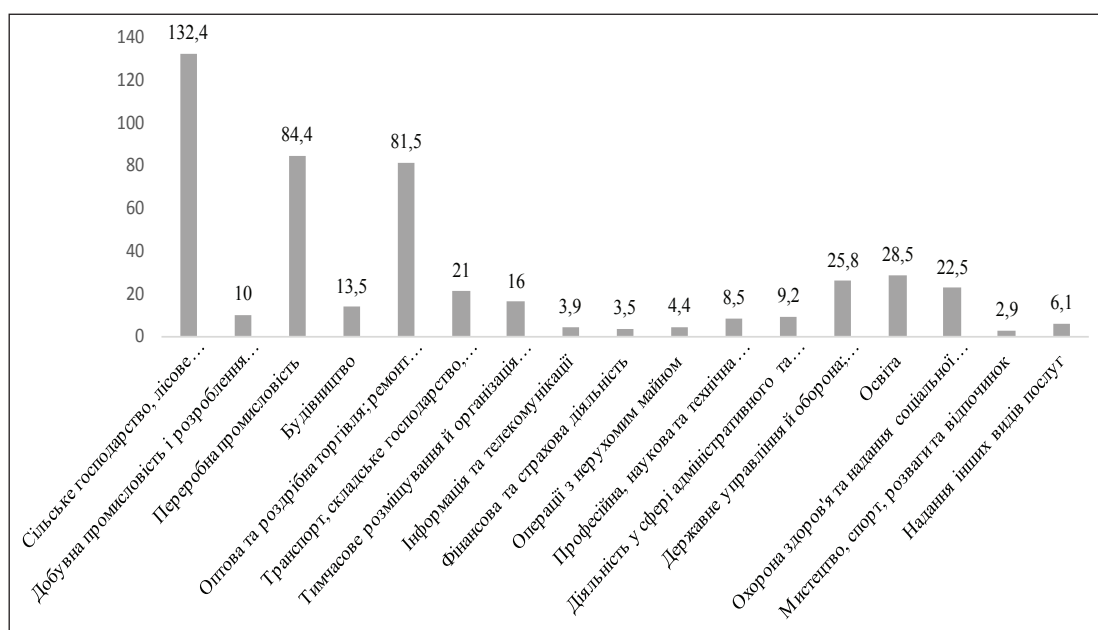

Рис. 2. Працевлаштування безробітних за видами економічної діяльності 2014 рік (тис.осіб)

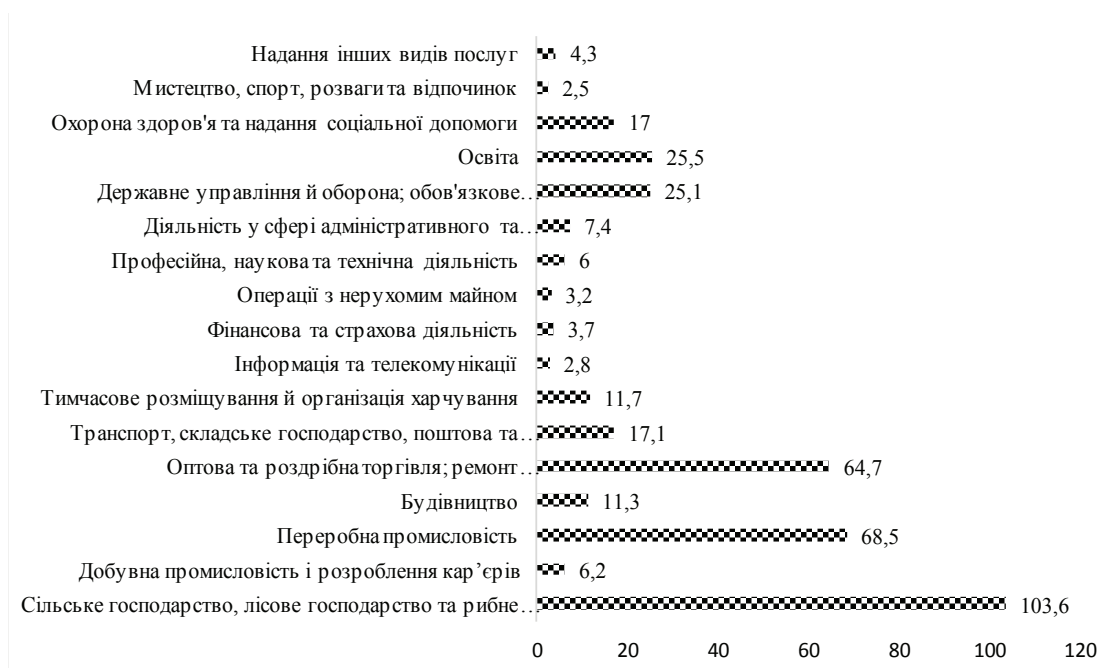

Рис. 3. Працевлаштування безробітних за видами економічної діяльності 2017 рік (тис.осіб)

регіонах з найвищими показниками безробіття, монофункціональних містах та населених пунктах, залежних від містоутворюючих підприємств.

Службою зайнятості на нові робочі місця з компенсацією роботодавцю єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в 2016 р. працевлаштовано 10,5 тис. безробітних, у тому числі 4,2 тис. осіб, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці та 6,3 тис. осіб, які працевлаштовані суб'єктами малого підприємництва на нові робочі місця в пріоритетних видах економічної діяльності. Започаткували власну справу за рахунок отримання виплати допомоги по безробіттю одноразово 3,6 тис. безробітних громадян. Але такий рівень працевлаштування є недостатнім для подолання проблеми безробіття.

Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 305 від 22 квітня 2013 р. «Про затвердження Порядку утворення спеціальних комісій для вжиття заходів щодо запобігання різкому зростанню безробіття під час масового вивільнення працівників». П. 6 Постанови визначає основними завданнями комісій: розроблення комплексу заходів для підприємства, на якому передбачається масове вивільнення працівників, спрямованих на зменшення чисельності вивільнюваних працівників; підготовка пропозицій щодо внесення змін до територіальних та місцевих програм зайнятості населення [4].

Аналіз статистичних даних структури кількості осіб, яких роботодавці попередили про звільнення в січні-вересні 2016 р. свідчить про дотримання вимог законодавства тільки в державному управлінні та обороні (56,3%) та професійних групах:

законодавці, керівники, менеджери – 26, 3%, професіонали – 20,1% та фахівці – 19, 7%. Найгірша ситуація в оптовій та роздрібній торгівлі, де працівників звільняють практично без попередження (1,2%) та кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств (0, 3%) [6].

Таким чином, проведений аналіз тенденцій на ринку праці в Україні показав, що спостерігається збільшення чисельності безробітного населення серед фахівців із вищою освітою, проте збільшується попит на робітників з інструментом, спеціалістів з інженерно-технічних спеціальностей. В Україні є проблеми, які заважають збільшенню попиту та пропозиції на ринку праці, а саме: високий рівень тіньової зайнятості, значна частка економічно неактивного населення працездатного віку, низький рівень зайнятості у співвідношенні до всього населення, відставання якості робочої сили від потреб сучасної економіки, дисбаланс між попитом і пропозицією майже за всіма групами професій, значний рівень безробіття серед молоді, низький рівень підприємницької ініціативи громадян.

Висновки з проведеного дослідження. Дослідивши тенденції на ринку праці в Україні, можна зробити висновок про диспропорційність ринку праці у структурі попиту та пропозиції. Так. Збільшується чисельність незайнятого населення серед всіх професійних груп, збільшується кількість пошукачів роботи, яким необхідно підвищити кваліфікацію задля збільшення своєї конкурентоспроможності на ринку праці. Проте, також спостерігаються і позитивні тенденції, а саме завдяки роботі служби зайнятості та розробки програм щодо збільшення працевлаштування населення

створено нові робочі місця, що сприяє збільшенню зайнятості в секторі промисловості, сільського господарства.

Досягнення економічно ефективнішої зайнятості населення можливе лише за умови підвищення рівня соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Останнє є головною умовою створення додаткових робочих місць, більш повного використання трудового потенціалу. Для здійснення цієї умови доцільно здійснити структурну перебудову в економіці, яка передбачатиме ефективне використання трудового потенціалу. При цьому необхідно враховувати, що додаткові робочі місця можуть бути створені за таких умов: активізації діяльності наявних промислових підприємств шляхом їх перепрофілювання, диверсифікації та технічного переозброєння виробництва; створення малих підприємств для переробки місцевої (сільськогосподарської, будівельної) сировини у малих міських поселеннях та великих селах; розширення мережі підприємств, які виготовляють товари широкого вжитку, ремонтують сільськогосподарську техніку і транспортні засоби, виготовляють запасні частини до них; наближення цих підприємств до споживачів (в сільській місцевості); активного розвитку нових форм господарювання. Зокрема, необхідне збільшення кількості кооперативів,

спільних підприємств із залученням іноземного капіталу в різних господарствах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Афонін Е.А. Соціальна сфера і проблеми державного управління: Євроінтеграційний досвід / Е.А.Афонін, В.О.Чмига // Економіка і держава. [Текст]. – 2007. – № 1. – С.67-69.
2. Вірт Ю.П., Заярна Н.М. Шляхи і напрямки державного регулювання ринку праці в Україні в умовах економічної кризи. Науковий вісник НЛТУ України, 2010. Вип. 20.8. – С. 195-198.
3. Рябоволик Т. Генезис трансформації змісту категорії зайнятості в умовах розвитку сучасних ринкових відносин // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – К., 2010. – Вип. 17.
4. Постанова Кабінету Міністрів № 305 від 22 квітня 2013 р. «Про затвердження Порядку утворення спеціальних комісій для вжиття заходів щодо запобігання різкому зростанню безробіття під час масового вивільнення працівників» [Електронний ресурс]. – Режим доступу ^ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/l32241/sp:wide-:max100>
5. Офіційний сайт державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Чайка І.В. Напрями вдосконалення державного регулювання ринку праці в Україні. Миколаїв, 2016. Вип. 11. С. 650-653.